

ПРОЦІВ ОЛЕГ РОМАНОВИЧ

кандидат наук з державного управління
докторант ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

oleg1965@meta.ua

050-433-63-22

Історія гуманного ставлення до тварин у Станиславові

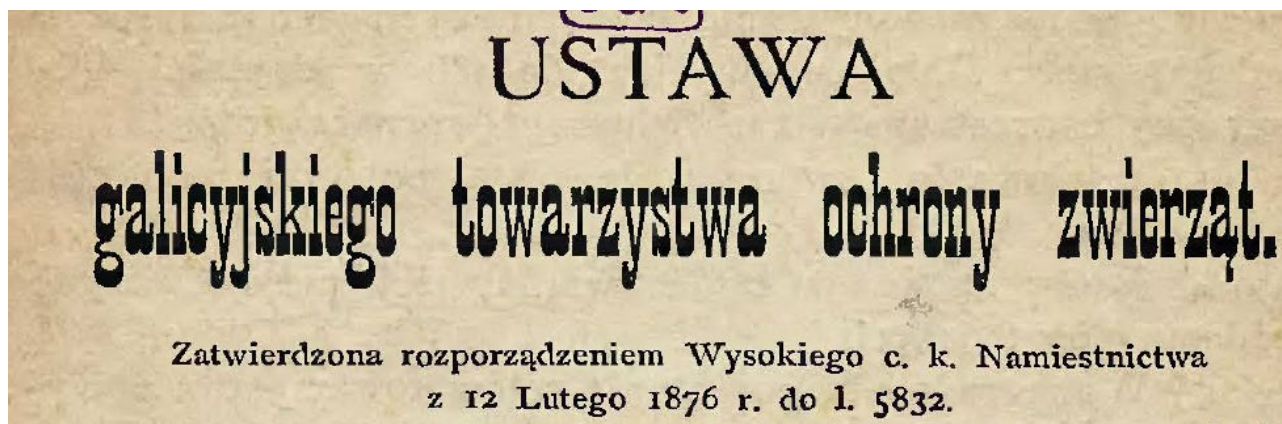
Проілюстровано утворення Галицького товариства охорони тварин. Висвітлено утворення Станиславівського осередку Галицького товариства охорони тварин та підходи в організації товариства його організатора Тадеуша Пашковського. Встановлено прізвища та імена та посади перших членів товариства та волонтерів що допомагали реалізовувати статутні завдання. Подано публікації з Місячника Галицького товариства охорони тварин щодо жорстокого поводження з тваринами у Станиславові. Описано зловживання органів влади Станиславова при застосуванні вимог тогочасного законодавства щодо жорстокого поводження з тваринами. Висвітлено діяльність товариства у Станиславові щодо запобігання жорстокого поводження з тваринами.

Ключові слова: мисливство, рибальство, Станиславівський осередок Галицького товариства охорони тварин, гуманізм.

З розвитком людської цивілізації все більшого значення набувають гуманітарні аспекти у ставленні до живої природи, зокрема, і до тварин. На практиці це виливається в організацію товариств з метою недопущення жорстокого ставлення до тварин та впровадження гуманістичних ідей. На цей час в Україні не врегульовані дієві механізми щодо гуманного відношення суспільства до тварин. Дослідження методів та форм впливу громадських організацій на громаду та органи влади дає змогу застосувати історичний досвід в умовах сучасної України.

У Галичині завдяки ініціативі священика і професора германістики Львівського університету Євгена Яноти було організоване Галицьке товариство

охорони тварин. У перший рік свого існування – після реєстрації, кількість членів товариства становила 254 особи [1 с.]¹. Товариство було зареєстровано рескриптом намісника Галичини від 12 лютого 1876 року № 5832.

Друкованим органом товариства був журнал «Місячник» [2 с.]². Він став першим природоохоронним часописом у Галичині, який виходив до 1915 рр. [3 с.]³ У 1886 році тираж часопису становив 1020 екземплярів.

¹ Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1897. – № 4. – S. 57.

² Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1892. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1892. – S.657.

³ Вей О. "Місячник Галицького Товариства Охорони Звірів" (Львів, 1876—1915 рр.) як джерело до історії виникнення і розвитку природоохоронного руху в Галичині / О. Вей // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. - 2014. - Вип. 4. - С. 181-190.

Rok IX.

Styczeń 1884.

Nr. 1.

Wychodzi we
Lwowie z końcem
każdego miesiąca
Wkładka roczna
z prenumeratą
wynosi 1 zł. 20 ct.
Dla nauczycieli
pow. i uczniów
tylko 70 cent.
z przesyłką 82 ct.

MIESIĘCZNIK

galicyjskiego

TOWARZYSTWA OCHRONY ZWIERZĄT.

Administracya
i ekspedycya
we Lwowie
ulica Teatyńska
liczba 23,
dokąd też wszu-
stkie przesyłki,
wkładki i prenu-
meraty adreso-
wać należy.

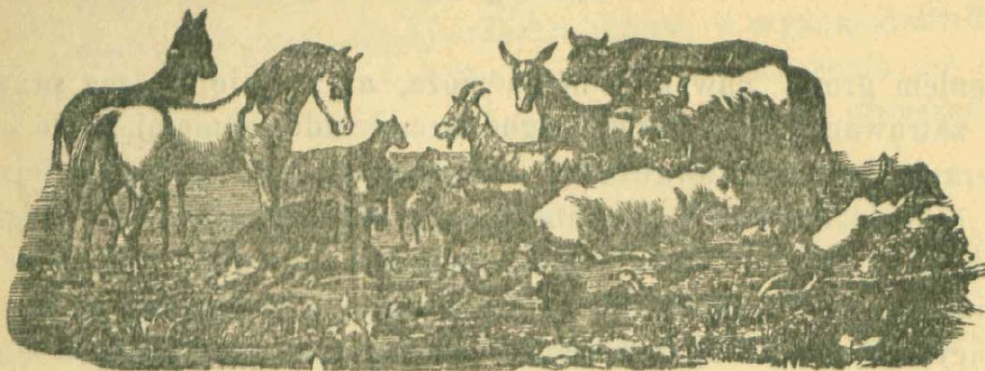
Redakcyja: DR J. CIESIELSKI i F. LEWANDOWSKI.

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1884 p.

Rok XIV.

Styczeń i luty 1890.

Nr. 1. i 2.

Wychodzi we
Lwowie z końcem
każdego miesiąca
Wkładka roczna
z prenumeratą
wynosi 1 zł. 20 ct.
Dla nauczycieli
pow. i uczniów
tylko 70 cent.
z przesyłką 82 ct.

MIESIĘCZNIK

galicyjskiego

TOWARZYSTWA OCHRONY ZWIERZĄT.

Administracya
i ekspedycya
we Lwowie
ulica Teatyńska
liczba 23,
dokąd też wszu-
stkie przesyłki,
wkładki i prenu-
meraty adreso-
wać należy.

REDAKTOR: FELIKS LEWANDOWSKI.

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1890 р.

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1910 р.

Адрес товариства охорони тварин: м. Львів, вулиця Театинська № 23 (сучасна Максима Кривоноса)» [4 с.]⁴.

Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 12. – S. 193.

З історичних джерел відомо, що у Станиславові осередок Галицького товариства охорони тварин був організований у 1890 році. Ініціатором

⁴ Wezwanie // Miesięcznik galicyjskiego towarzystwa ochrony zwierząt. – 1884. – № 6. – S. 81.

Станиславівської філії виступив Тадеуш Пашковський. Ще до реєстрації статуту Станиславівської філії товариства у Галицькому намісництві він зумів організувати 23 однодумців, хоча й мінімально допустима кількість членів для реєстрації товариства повинна була становити лише 10 осіб. Тож першими членами Станиславівської філії товариства були: Антоній Матула – поштовий працівник, В. Аргансинський – працівник суду, Тадеуш Пашковський – працівник магістрату, Роман Гендриховський – практикант у магістраті, Мацей Шишковський – працівник пошти, Василь Валянський – вчитель, Казимир Ментлевич – урядовець на залізниці, Ян Стоклосінський – залізничний касир, Зіглер – працівник пошти, Йозеф Вежейський – секретар магістрату, Антоній Вежейський – технік, Ян Маярановський – судовий радник, Феліціан Марценкевич – редактор газети «Кур’єр», Ян Майєр – практикант на залізниці, Йозеф Блажовський – учень, Сільвестр Кіяновський – урядовець метрологічного бюро, Кароль Гусвальд – торговець, Петро Зубчинський – інспектор поліції, Станіслав Стоклосінський – учень машиніста паровоза, Копчинський – практикант податкового відділу, містяни Станиславова – Бергард та Карпінський. Ще до офіційної реєстрації в органах державної влади однодумці взяли до роботи. Першою їхньою справою була співпраця з місцевим ветеринарним лікарем Якобом Фрухтою, який зголосився представляти товариство в якості експерта при вирішенні справ щодо жорстокого поводження з тваринами та допомагати у тавруванні коней [5 с.]⁵.

Про невтішне відношення Станиславівської громади до свійських тварин довідуємось зі статті станиславівського вчителя Йозефа Поцея, яка з’явилась у 1895 році в часописі «Місячник». Автор відмічав, що у Станиславові є випадки зневажання тварин. Він підтверджував це тим, по містом бігає велика кількість бездомних собак, які їдять болото, спостерігається жорстоке поводження з тваринами при їх реалізації на ринку. Також дописувача вразило жорстоке відношення до коней при будівництві залізниці, яку в той час будували зі Станиславова до Вороненки. Молодь займалась тим, що добивала палицями

⁵ *Ruch w Towarzystwie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 12. – S. 185-186.*

зайців, які тікали від паровоза. Здеморалізована молодь дійшла навіть до того, що діставала задоволення від того, що ловила мишей і кидала їх у вогонь.

Але найбільше дописувача вразила «здичавіла» станіславівська молодь, яка витягувала з гнізд пташенят і виколувала їм очі. З цього приводу він подав заяву до Станіславівського старости. На його думку, це спричинено великою соціальною нерівністю, яка існує між мешканцями Станіслава та сіл біля міста. Проте, Й. Поцей вказував і на позитивні зрушення: велику справу у селі Хриплин зробив пан Глуховський, який взяв під контроль утримання селянами рогатої худоби [6 с.]⁶.

Крім товариств за охорону тварин виступала й місцева преса. Газети картали поліцію, яка у Станіславі на відміну від інших міст не карала порушників за жорстоке поводження з тваринами: «Так, можна побачити, що на вулиці Бельведерській багато фір виїжджають з млину перевантажені мукою» [7 с.]⁷. Читачі часопису «Станіславівська хроніка» (1885 р.) вказували, що з порушенням норм законодавства у Станіславі використовують до роботи покалічених коней [8 с.]⁸. Відмічалось, що по селах біля Станіслава сотнями вибивають коней на шкіру, і на цьому дуже заробляють жиди, які самі скуповують коней. Колись вони говорили: «Давайте шкіру, тепер – дайте коней» [9 с.]⁹.

З 1909 року у Галицькому товаристві охорони тварин проведено інституційну реформу, і у Станіславі було організовано окружний осередок товариства. Територія, на яку поширювалась діяльність товариства, охоплювала

⁶ Józef Pocij Korespondencye. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1895. – № 11-12. – S. 167-168.

⁷ Wolny Głos Stanisławowski 1896. – № 3. – S.3.

⁸ Korespondencye.// Kronika Stanisławowa – 1885. 27. Września S. 36-40.

⁹ Dalsze wybijanie koni. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 1-2. – S. 17.

не лише на місто Станиславів, але й інші повіти [10 с.].¹⁰

Stanisławowskie okręgowe Towarzystwo ochrony zwierząt.

Зокрема, в 1911 році до Станиславівського окружного товариства охорони тварин входила Бучацька філія, керівником якої був професор Білоус; Ходорівська, керівником який був урядовець залізниці Хшановський; Галицька з керівником – урядовцем залізниці Новіцьким, Жидачівська – з керівником, начальником залізничної станції Каутом [11 с.]¹¹.

17 квітня 1910 року у Станиславівському окружному товаристві охорони тварин відбулось засідання. Протокол засідання свідчить, що товариство збільшилось до 260 членів, дохід складав 215 крон і ледве покрити всі видатки товариства. На зборах піднімали питання про велику кількість бродячих собак, які заповнили Станиславів. Вказувалось, що цьому сприяє низька культура населення сіл, які межують з містом, так як їхні мешканці підкидають у місто щенят. Для впливу на несвідомих селян на зборах було заплановано проведення спільно з органами влади інспекції щодо утримання селянами собак та кішок. Для організації перевірки вирішили направити звернення до магістрату міста. Також за співпрацю ухвалено рішення висловити подяку редакції «Кур'єра Станиславівського», міській поліції та її керівнику Луковському, міському бургомістру. Шляхом голосування вибрано керівництво товариства, до якого увійшли: керівник – Л. Ейсельт, заступник – Генріх Раух, секретар – Кароль Ковалик, бухгалтер – п. Кошик, професор гімназії. До президії увійшли пп. Ернестина Домішкова, Оскар Домішек, Теодор Рубчак, Ян Голембовський,

¹⁰ *Walne zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 4. – S. 59-60.*

¹¹ *Stanisławowskie okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.*

Рюцкер, Гродецький, Фохмолк [12 с.]¹².

Слід відмітити, що зі Станиславова у 1911 р. заслуженими членами Галицького товариства охорони тварин були Ернест Домічек, Людвік Ейсельт, а до звичайних членів належав Францішек Погорецький [13 с.]¹³.

Członkowie honorowi:	
Chołodecki Białynia Józef, Lwów	Maresch Aleksander, Lwów
Cieńska Florentyna, Jabłonów	Mazurkówna Marja, Lwów
Ciesielski Teofil dr., Lwów	Mussil Adolf, Lwów
Domiczek Ernest. Stanisławów	Neumann Józef, Lwów
Eiselt Ludwik, Stanisławów	Pławicki z Pławnic F. Lwów †
Holland de Grunddenfels Artur dr., Wiedeń †	Popławska Marja Krościenko
Kalinowska Jadwiga hr., Żółkiew	Reinländer Józef dr., Lwów
Królikowski Stan. mag., Lwów	Rybowski Mikołaj, Lwów
Krzaczkowski Wład. Lwów †	Treter z Lubomierza H. Lwów
Limbach Józef dr., Lwów	Witowska Teresa Kraków

Imienne spisy. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 44-46.

Делегати Станиславівського осередку брали активну участь у роботі центральних органів у Львові. На з'їзді Галицького товариства охорони тварин, який проходив 30 квітня 1911 року, Станиславівський осередок представляв Оскар Домічек. Також у цьому році 23 серпня товариство організувало фестини у парку по вул. Грюндвальдській. У цьому заході взяли участь 700 відвідувачів, а дохід склав 130 крон. Свято супроводжувала пропаганда гуманного ставлення до свійських тварин, про що з'явилась замітка у «Станиславівському кур'єрі». З метою контролю за гуманним відношенням до тварин на ринках члени товариства проводили щоденні чергування. Для членів товариства було

¹² Stanisławowskie okręgowe Towarzystwo ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 5. – S. 73-75.

¹³ Walne zgromadzenie G. T. O. Z. odbyło się w ratuszu 5. maja 1912. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 36-40.

виготовлено 500 значків з емблемою Станиславівського товариства [14 с.]¹⁴.

Stanisławowski okręg. Towarz. ochrony zwierząt

Чергові загальні збори Станиславівського товариства відбулись 23 лютого 1913 року у художній залі вчительської семінарії. На зборах були присутні 46 членів. Було заслухано дві доповіді, опісля пройшло голосування, на підставі якого було обрано керівництво товариства.

Керівником товариства знову обрали Людвіка Ейсельта, заступником – Ернестину Домішкову, секретарем – Якоба Сільбербарха, бухгалтером – Фердинанда Вішневського. До президії товариства увійшли Генрик Раух, Еміл Шайер, Ян Ліс, а до ревізійної комісії – Кароль Хіловський, Гелена Майер, Михайлина Зелінська.

Товариство звернулось до магістрату через те, що корів ведуть по ожеледиці на ярмарок. Незадоволення викликали торгівців коней, які не підготовували тварин на ярмарках, а також жорстоке поводження з кінями при їх використанні на лісогосподарських роботах. Було вирішено організувати велику годівницю по вул. Липовій близько парку. З гордістю відмічалось, що Станиславівський осередок товариства, який нараховував 445 членів, після Львівського є найбільшим у Галичині [15 с.]¹⁵.

Walne Zgromadzenie.

Stanisławowskiego Towarzystwa ochrony zwierząt.

¹⁴ Stanisławowski okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.

¹⁵ Walne Zgromadzenie. Stanisławowskiego Towarzystwa ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 3-4. – S. 25-26.

На думку керівництва Галицького товариства охорони тварин найкращі осередки товариства Галичині були у Львові, Кракові та Станиславові [16 с.]¹⁶. Окремо роботу Станиславівського осередку було відзначено на з'їзді у Львові в 1913 році [17 с.]¹⁷.

У 1913 році статус почесного члена Станиславівського товариства охорони тварин отримав керівник Галицького товариства охорони тварин Адольф Мусіл [18 с.]¹⁸.

З розпадом Австро-Угорської імперії після Першої світової війни у Галичині припиняють діяльність громадські організації, які діяли в імперії, і їхнє місце посідають аналогічні організації. 1 червня 1927 року у Другій Речі Посполитій організовано спілку під назвою «Польська ліга друзів тварин», яка видавала часопис «Світ тварин». У 1928 році у Станиславові було закладено філію товариства, яка нараховувала всього 40 членів. Керівником товариства став Рудольф Вогель, Казимир Літинський і Софія Мігоцька – заступниками керівника. Членами товариства були Т. Бачинський, доктор Станіслав Бергнер, Яніна Яворська, Калмукова, С. Кіровський, Міхал Лісевич, Еміль Шафер, А. Сікорський, Марія Соколовська, Цензова, Марія Вішньовська. У 30-х роках ХХ ст. у Станиславівському воєводстві існували два притулки для бродячих тварин, а саме: у Станиславові та Коломиї [19 с.]¹⁹.

Тож можна стверджувати, що у Станиславові кінця ХІХ – початку ХХ ст. у місцевої громади були проблеми щодо гуманного ставлення до свійських

¹⁶ *Policzmy się. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 4. – S. 55.*

¹⁷ *Walne Zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 5-6. – S. 38-39.*

¹⁸ *Wiadomość osobista. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 1-2. – S. 16.*

¹⁹ *Ilustrowany kalendarz jubileuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 /pod red. T. Sas-Jaworskiego. – W-wa: T-wo opieki nad zwierzętami RZPlitej Polskiej, 1931. – S.35-36.*

тварин. Проте, й існували добрі традиції в організації громадських організацій, які ставили за мету культивування гуманного ставлення до тварин.

Історія гуманного ставлення до тварин у Станиславові

Тож у Галичині завдяки ініціативі священика і професора германістики Львівського університету Євгена Яноти було організоване Галицьке товариство охорони тварин. Товариство було зареєстроване рескриптом намісника Галичини від 12 лютого 1876 року № 5832. При реєстрації у товаристві налічувалось 254 особи. Друкованим органом товариства став журнал «Місячник», що виходив до 1915 рр. У 1886 році тираж часопису становив 1020 примірників.

З історичних джерел відомо, що у Станиславові осередок Галицького товариства охорони тварин був організований у 1890 році, а ініціатором утворення філії виступив Тадеуш Пашковський. Діяльність товариства розпочалась ще до реєстрації статуту товариства у Галицькому намісництві. З десяти мінімально необхідних осіб для реєстрації статуту реально нараховувалось 23 члени, серед яких – працівники пошти, суду, магістрату, вчителі, залізничники, судді, радник, журналісти, поліцейські, інженери. Часто на волонтерських засадах працювали ветеринарні лікарі. Описано проведення товариством зборів та підходи у вирішенні статутних завдань.

Члени товариства оприлюднювали в періодичній пресі інформацію про жорстоке поводження з тваринами у Станиславові: нужденне становище бездомних собак, варварські умови з використанням коней на будівництвах, деморалізована та жорстока поведінка міської молоді стосовно диких та свійських тварин. Висвітлено пропозиції товариства щодо боротьби з цими явищами: притягнення порушників до відповідальності та застосування системи штрафів, проведення інспекції щодо утримання селянами собак та кішок. З метою контролю за гуманним відношенням до тварин на ринках члени товариства проводили щоденні чергування.

Описано діяльність Станиславівської філії Польської ліги друзів товариства у міжвоєнний період, яка видавала часопис природоохоронний «Світ тварин».

З розвитком людської цивілізації все більшого значення набувають гуманітарні аспекти у ставленні до живої природи, зокрема, і до тварин. На практиці це виливається в організацію товариств з метою запобігання жорстокого ставлення до тварин та впровадження гуманістичних ідей. На цей час в Україні не врегульовані дієві механізми щодо гуманного відношення суспільства до тварин. Дослідження методів та форм впливу громадських організацій на громаду та органи влади дає змогу застосувати історичний досвід досліджуваного періоду в умовах сучасної України. Лейтмотивом статті є аналіз діяльності Станиславівського осередку Галицького товариства охорони тварин та підходів в організації товариства. Висвітлено підходи в реалізації статутних завдань. Описано діяльність часопису «Місячник» Галицького товариства охорони тварин, його боротьбу проти жорстокого поводження з тваринами у Станиславові. Показано зловживання органів влади Станиславова при застосуванні вимог тогочасного законодавства щодо жорстокого поводження з тваринами. На основі опрацьованого матеріалу зроблено висновки, які послужать історичним досвідом у діяльності громадських організацій, які ставлять собі за мету культивування гуманного відношення до тварин.

History of humane attitude towards animals in Stanyslaviv

Protsiv Oleg Romanovych
Doctoral student of LRIPA NAPA under the
President of Ukraine, PhD in public
administration,

Summary

Halychyna Society for the Protection of Animals was organized in Galicia, thanks to the initiative of Yevgen Janota, the priest and professor of Germanic science at Lviv University. The company was registered with the rescript of the governor of Galicia from February 12, 1876, No. 5832. There were 254 people registered in the company. The publication of the "Month" magazine, published before 1915, became the printed organ of the Society. In 1886, the circulation of the magazine was 1020 copies.

From historical sources, it is known that in Stanislaviv the cell of the Galician Society for the Protection of Animals was organized in 1890, and Tadeusz Pashkowski was the initiator of the formation of the branch. The activity of the company began before the registration of the charter of the partnership in the Galician governorate. Of the ten minimum required persons to register the statute, there were actually 23 members, among them post workers, judges, magistrates, teachers, railwaymen, judges, adviser, journalists, policemen, engineers. Often veterinarians worked as volunteers. The association's meetings and approaches to solving statutory tasks are described.

Members of the Society published in the periodical press information on ill-treatment of animals in Stanyslaviv: the situation of stray dogs, the barbaric conditions with the use of horses in construction, the demoralization and brutal behavior of urban youth in relation to wild and domestic animals. The proposals of the society concerning combating these phenomena are highlighted: bringing the offenders to responsibility and applying the system of fines, carrying out inspections on the maintenance of dogs and cats by peasants. In order to control the humane attitude towards animals in the markets, members of the company held daily alternation.

The activity of the Stanyslaviv branch of the Polish League of Friends of the Society in the interwar period, which published the Nature Conservation magazine "World of Animals", is described.

With the development of human civilization, humanitarian aspects become increasingly important in relation to the living nature, in particular, to animals. In

practice, this results in the organization of societies in order to prevent the abuse of animals and the introduction of humanistic ideas. At present, there are no regulated mechanisms in Ukraine regarding the humane attitude of society towards animals. Investigation of methods and forms of influence the civic organizations on the community and authorities makes it possible to apply the historical experience of the studied period in the conditions of modern Ukraine. The leitmotif of the article is an analysis of the activity of the Stanyslaviv branch of the Galician Society for the Protection of Animals and the approaches to organization of the society. The approaches to implementation of statutory tasks are highlighted. The activity of the "Month" of the Galician Society for the Protection of Animals is described, its struggle against the cruelty of animals in Stanyslaviv. It is shown that the government of Stanyslaviv was abusing the application of the requirements of then legislation on ill-treatment of animals. Based on the elaborated material, conclusions are made, which will serve as historical experience in the activities of public organizations that aim to cultivate a humane attitude towards animals.

Список використаної літератури

1. Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1897. – № 4. – S. 57.
2. Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1892. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1892. – S.657.
3. Вей О. "Місячник Галицького Товариства Охорони Звіря́т" (Львів, 1876—1915 pp.) як джерело до історії виникнення і розвитку природоохоронного руху в Галичині / О. Вей // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. - 2014. - Вип. 4. - С. 181-190.
4. Wezwanie // Miesięcznik galicyjskiego towarzystwa ochrony zwierząt. – 1884. – № 6. – S. 81.
5. Ruch w Towarzystwie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 12. – S. 185-186.

6. Józef Pocij Korespondencye. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1895. – № 11-12. – S. 167-168.
7. Wolny Głos Stanisławowski 1896. – № 3. – S.3.
8. Korespondencye.// Kronika Stanisławowa – 1885. 27. Września S. 36-40.
9. Dalsze wybijanie koni. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 1-2. – S. 17.
10. Walne zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 4. – S. 59-60.
11. Stanisławowski okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.
12. Stanisławowski okręgowe Towarzystwo ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 5. – S. 73-75.
13. Walne zgromadzenie G. T. O. Z. odbyło się w ratuszu 5. maja 1912. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 36-40.
14. Stanisławowski okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.
15. Walne Zgromadzenie. Stanisławowskiego Towarzystwa ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 3-4. – S. 25-26.
16. Policzmy się. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 4. – S. 55.
17. Walne Zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 5-6. – S. 38-39 .
18. Wiadomość osobista. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 1-2. – S. 16.
19. Ilustrowany kalendarz jubileuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 /pod red. T. Sas-Jaworskiego. – W-wa: T-wo opieki nad zwierzętami RZPlitej Polskiej, 1931. – S.35-36.

References

1. Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt, no. 4, (1897): 57 (in Poland).
2. Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1892. (1892): 657 (in Poland).
3. Vei O. "Monthly magazine of the Galician Animal Protection Society " (Lviv, 1876-1915 gg.) As a source for the history of the emergence and development of the nature protection movement in Galicia, Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva, no. 4, (2014): 181-190 (in Ukrainian).
4. Call Miesięcznik galicyjskiego towarzystwa ochrony zwierząt. no. 6, (1884): 81 (in Poland).
5. Movement in the Society. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." – no. 12, (1890): 185-186 (in Poland).
6. Józef Pocij Korespondencye. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." – no. 11-12, (1895): 167-168 (in Poland).
7. "Wolny Glos Stanislawowski 1896." – no. 3, (1896): 3 (in Poland).
8. Korespondencye. "Kronika Stanislawowa" (1885): 36-40 (in Poland).
9. Further knocking out horses. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." – no.1-2, (1890): 17 (in Poland).
10. The general meeting G.T.O.Z. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." – no. 4, (1910): 59-60 (in Poland).
11. Stanisławowski district Animal protection society. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." no. 9-10, (1911): 122-124 (in Poland).
12. Stanisławowski district Animal protection society. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." no. 5, (1910): 73-75 (in Poland).
13. The general meeting G. T. O. Z. odbyło się w ratuszu 5. maja 1912. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." no. 5-6, (1912): 36-40 (in Poland).
14. Stanisławowski district Animal protection society. "Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt." no. 9-10, (1911): 122-124 (in Poland).

15. The General Meeting. Stanisławowski Society for the protection of animals. “Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt.” no. 3-4, (1913): 25-26 (in Poland).
16. Let's count. “Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt.” no. 4, (1911): 55 (in Poland).
17. The General Meeting G.T.O.Z. “Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt.” no. 5-6, (1913): 38-39 (in Poland).
18. Personal message. “Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt.” no. 1-2, (1913): 16 (in Poland).
19. Ilustrowany kalędarz jubileuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 (1931): 35-36 (in Poland).

Теж саме з ПОСИЛАННЯМ

УДК 639:061.2(09)

ПРОЦІВ ОЛЕГ РОМАНОВИЧ

кандидат наук з державного управління

докторант ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

oleg1965@meta.ua

050-433-63-22

Історія гуманного ставлення до тварин у Станиславові

Проілюстровано утворення Галицького товариство охорони тварин. Висвітлено утворення Станиславівського осередку Галицького товариства охорони тварин та підходи в організації товариства його організатора Тадеуша Пашковського. Встановлено прізвища та імена та посади перших членів товариства та волонтерів що допомагали реалізовувати статутні завдання. Подано публікації з Місячника Галицького товариства охорони тварин щодо жорстокого поводження з тваринами у Станиславові. Описано зловживання органів влади Станиславова при застосуванні вимог тогочасного законодавства щодо жорстокого поводження з тваринами. Висвітлено діяльність товариства у Станиславові щодо запобігання жорстокого поводження з тваринами.

Ключові слова: мисливство, рибальство, Станиславівський осередок Галицького товариства охорони тварин, гуманізм.

З розвитком людської цивілізації все більшого значення набувають гуманітарні аспекти у ставленні до живої природи, зокрема, і до тварин. На практиці це виливається в організацію товариств з метою недопущення жорстокого ставлення до тварин та впровадження гуманістичних ідей. На цей час в Україні не врегульовані дієві механізми щодо гуманного відношення суспільства до тварин. Дослідження методів та форм впливу громадських організацій на громаду та органи влади дає змогу застосувати історичний досвід в умовах сучасної України.

У Галичині завдяки ініціативі священика і професора германістики Львівського університету Євгена Яноти було організоване Галицьке товариство охорони тварин. У перший рік свого існування – після реєстрації, кількість членів товариства становила 254 особи²⁰. Товариство було зареєстровано рескриптом намісника Галичини від 12 лютого 1876 року № 5832.

²⁰ *Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1897. – № 4. – S. 57.*

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1884 p.

Rok XIV. Styczeń i luty 1890. Nr. 1. i 2.

Wychodzi we Lwowie z końcem każdego miesiąca. Wkładka roczna z prenumeratą wynosi 1 zł 20 ct. Dla nauczycieli pow. i uczniów tylko 70 cent. przesyłką 82 ct.

MIESIĘCZNIK
galicyjskiego
TOWARZYSTWA OCHRONY ZWIERZĄT.

Administracyja i ekspedycya we Lwowie ulica Teatyńska liczba 23, dokąd też wszystkie przesyłki, wkładki i prenumeraty adresować należy.

REDAKTOR: FELIKS LEWANDOWSKI.

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1890 p.

ROCZNIK XXXII. Styczeń 1910. Nr. 1

Wychodzi we Lwowie każdego miesiąca. Wkładka roczna z prenumeratą wynosi 2 k. 40 h. Dla nauczycieli członków Tow. i uczniów tylko 1 k. 40 h. z przesyłką 1 k. 64 h.

MIESIĘCZNIK
Galicyjskiego Towarzystwa
OCHRONY ZWIERZĄT.

Administracja i ekspedycja we Lwowie ul. Łyczakowska 22. Wszystkie pisma wkładki i prenumeraty należy adresować do prezesa A. Musiła, ul. Karola Ludwika 7.

Organ galicyjskiego i krakowskiego Towarzystwa ochrony zwierząt, zostającego pod protektoratem J. E. Leona hr. Pinińskiego. Czasopismo polecone dla szkół reskryptem c. k. Rady szkolnej krajowej we Lwowie z 30 listopada 1909 L. 35.255.

Redaktor: **Józef Białynia Chołodecki** Lwów, ul. Sykstuska 1. 62.
Redakcja otwarta w dniu powszednie od 2—3 popołudniu.

Титульна сторінка «Місячник Галицького товариства охорони тварин» («Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt»), 1910 р.

Адрес товариства охорони тварин: м. Львів, вулиця Театинська № 23 (сучасна Максима Кривоноса)²³.

Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 12. – S. 193.

З історичних джерел відомо, що у Станиславові осередок Галицького товариства охорони тварин був організований у 1890 році. Ініціатором Станиславівської філії виступив Тадеуш Пашковський. Ще до реєстрації статуту Станиславівської філії товариства у Галицькому намісництві він зумів організувати 23 однодумців, хоча й мінімально допустима кількість членів для реєстрації товариства повинна була становити лише 10 осіб. Тож першими членами Станиславівської філії товариства були: Антоній Матула – поштовий працівник, В. Аргансинський – працівник суду, Тадеуш Пашковський – працівник магістрату, Роман Гендриховський – практикант у магістраті, Мацей Шишковський – працівник пошти, Василь Валянський – вчитель, Казимир Ментлевич – урядовець на залізниці, Ян Стоклосінський – залізничний касир, Зіглер – працівник пошти, Йозеф Вежейський – секретар магістрату, Антоній Вежейський – технік, Ян Маярановський – судовий радник, Феліціан Марценкевич – редактор газети «Кур'єр», Ян Майєр – практикант на залізниці, Йозеф Блажовський – учень, Сільвестр Кіяновський – урядовець метрологічного бюро, Кароль Гусвальд – торговець, Петро Зубчинський – інспектор поліції, Станіслав Стоклосінський – учень машиніста паровоза,

²³ Wezwanie // Miesięcznik galicyjskiego towarzystwa ochrony zwierząt. – 1884. – № 6. – S. 81.

Копчинський – практикант податкового відділу, містяни Станиславова – Бергард та Карпінський. Ще до офіційної реєстрації в органах державної влади одnodумці взяли до роботи. Першою їхньою справою була співпраця з місцевим ветеринарним лікарем Якобом Фрухтою, який зголосився представляти товариство в якості експерта при вирішенні справ щодо жорстокого поводження з тваринами та допомагати у тавруванні коней²⁴.

Про невітшне відношення Станиславівської громади до свійських тварин довідуємось зі статті станиславівського вчителя Йозефа Поцея, яка з'явилась у 1895 році в часописі «Місячник». Автор відмічав, що у Станиславові є випадки зневажання тварин. Він підтверджував це тим, по містом бігає велика кількість бездомних собак, які їдять болото, спостерігається жорстоке поводження з тваринами при їх реалізації на ринку. Також дописувача вразило жорстоке відношення до коней при будівництві залізниці, яку в той час будували зі Станиславова до Вороньки. Молодь займалась тим, що добивала палицями зайців, які тікали від паровоза. Здеморалізована молодь дійшла навіть до того, що діставала задоволення від того, що ловила мишей і кидала їх у вогонь.

Але найбільше дописувача вразила «здичавіла» станиславівська молодь, яка витягувала з гнізд пташенят і виколувала їм очі. З цього приводу він подав заяву до Станиславівського старости. На його думку, це спричинено великою соціальною нерівністю, яка існує між мешканцями Станиславова та сіл біля міста. Проте, Й. Поцей вказував і на позитивні зрушення: велику справу у селі Хриплин зробив пан Глуховський, який взяв під контроль утримання селянами рогатої худоби²⁵.

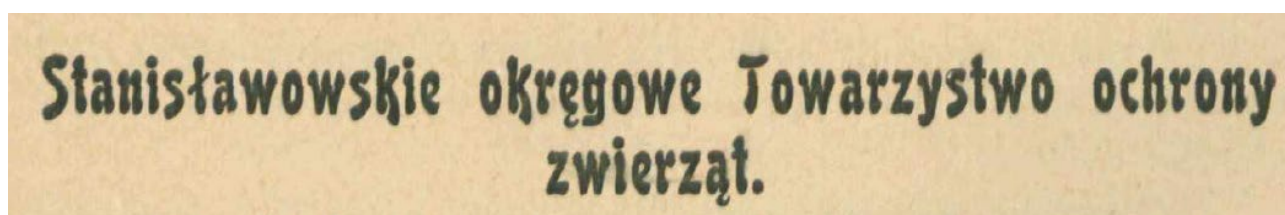
Крім товариств за охорону тварин виступала й місцева преса. Газети картали поліцію, яка у Станиславові на відміну від інших міст не карала порушників за жорстоке поводження з тваринами: «Так, можна побачити, що на вулиці Бельведерській багато фір виїжджають з млину перевантажені

²⁴ *Ruch w Towarzystwie. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 12. – S. 185-186.*

²⁵ *Józef Pocij Korespondencye. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1895. – № 11-12. – S. 167-168.*

мукою».²⁶ Читачі часопису «Станиславівська хроніка» (1885 р.) вказували, що з порушенням норм законодавства у Станиславові використовують до роботи покалічених коней²⁷. Відмічалось, що по селах біля Станиславова сотнями вибивають коней на шкіру, і на цьому дуже заробляють жида, які самі скуповують коней. Колись вони говорили: «Давайте шкіру, тепер – дайте коней»²⁸.

З 1909 року у Галицькому товаристві охорони тварин проведено інституційну реформу, і у Станиславові було організовано окружний осередок товариства. Територія, на яку поширювалась діяльність товариства, охоплювала не лише на місто Станиславів, але й інші повіти.²⁹

Зокрема, в 1911 році до Станиславівського окружного товариства охорони тварин входила Бучацька філія, керівником якої був професор Білоус; Ходорівська, керівником який був урядовець залізниці Хшановський; Галицька з керівником – урядовцем залізниці Новіцьким, Жидачівська – з керівником, начальником залізничної станції Каутом³⁰.

17 квітня 1910 року у Станиславівському окружному товаристві охорони тварин відбулось засідання. Протокол засідання свідчить, що товариство збільшилось до 260 членів, дохід складав 215 крон і ледве покрити всі видатки

²⁶ Wolny Głos Stanisławowski 1896. – № 3. – S.3.

²⁷ Korespondencye.// Kronika Stanisławowa – 1885. 27. Września S. 36-40.

²⁸ Dalsze wybijanie koni. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1890. – № 1-2. – S. 17.

²⁹ Walne zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 4. – S. 59-60.

³⁰ Stanisławowski okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.

товариства. На зборах піднімали питання про велику кількість бродячих собак, які заповнили Станиславів. Вказувалось, що цьому сприяє низька культура населення сіл, які межують з містом, так як їхні мешканці підкидають у місто щенят. Для впливу на несвідомих селян на зборах було заплановано проведення спільно з органами влади інспекції щодо утримання селянами собак та кішок. Для організації перевірки вирішили направити звернення до магістрату міста. Також за співпрацю ухвалено рішення висловити подяку редакції «Кур'єра Станиславівського», міській поліції та її керівнику Луковському, міському бургомістру. Шляхом голосування вибрано керівництво товариства, до якого ввійшли: керівник – Л. Ейсельт, заступник – Генріх Раух, секретар – Кароль Ковалик, бухгалтер – п. Кошик, професор гімназії. До президії увійшли пп. Ернестина Домішкова, Оскар Домішек, Теодор Рубчак, Ян Голембовський, Рюцкер, Гродецький, Фохмолк³¹.

Слід відмітити, що зі Станиславова у 1911 р. заслуженими членами Галицького товариства охорони тварин були Ернест Домішек, Людвік Ейсельт, а до звичайних членів належав Францішек Погорецький³².

Członkowie honorowi:	
Chołodecki Białynia Józef, Lwów	Maresch Aleksander, Lwów
Cieńska Florentyna, Jabłonów	Mazurkówna Marja, Lwów
Ciesielski Teofil dr., Lwów	Mussil Adolf, Lwów
Domiczek Ernest. Stanisławów	Neumann Józef, Lwów
Eiselt Ludwik, Stanisławów	Pławicki z Pławnic F. Lwów †
Holland de Grunddenfels Artur dr., Wiedeń †	Popławska Marja Krościenko
Kalinowska Jadwiga hr., Żółkiew	Reinländer Józef dr., Lwów
Królikowski Stan. mag., Lwów	Rykowski Mikołaj, Lwów
Krzaczkowski Wład. Lwów †	Treter z Lubomierza H. Lwów
Limbach Józef dr., Lwów	Witowska Teresa Kraków

³¹ Stanisławowskie okręgowe Towarzystwo ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1910. – № 5. – S. 73-75.

³² Walne zgromadzenie G. T. O. Z. odbyło się w ratuszu 5. maja 1912. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 36-40.

Imienne spisy. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 5-6. – S. 44-46.

Делегати Станиславівського осередку брали активну участь у роботі центральних органів у Львові. На з'їзді Галицького товариства охорони тварин, який проходив 30 квітня 1911 року, Станиславівський осередок представляв Оскар Домічек. Також у цьому році 23 серпня товариство організувало фестини у парку по вул. Грюндвальдській. У цьому заході взяли участь 700 відвідувачів, а дохід склав 130 крон. Свято супроводжувала пропаганда гуманного ставлення до свійських тварин, про що з'явилась замітка у «Станиславівському кур'єрі». З метою контролю за гуманним відношенням до тварин на ринках члени товариства проводили щоденні чергування. Для членів товариства було виготовлено 500 значків з емблемою Станиславівського товариства³³.

Stanisławowskie okręg. Towarz. ochrony zwierząt

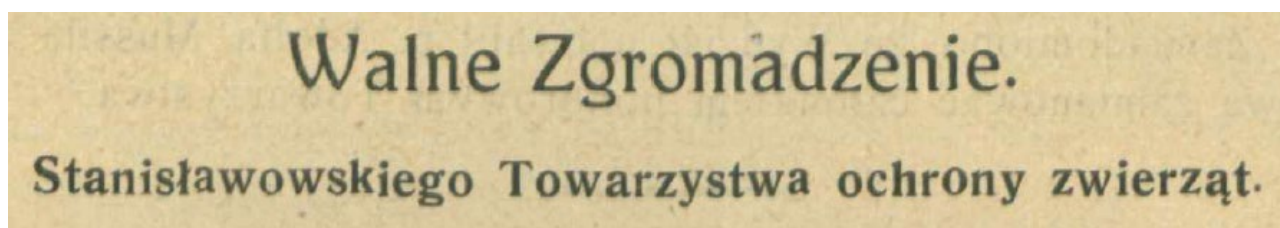
Чергові загальні збори Станиславівського товариства відбулись 23 лютого 1913 року у художній залі вчительської семінарії. На зборах були присутні 46 членів. Було заслухано дві доповіді, опісля пройшло голосування, на підставі якого було обрано керівництво товариства.

Керівником товариства знову обрали Людвіка Ейсельта, заступником – Ернестину Домішкову, секретарем – Якоба Сільбербарха, бухгалтером – Фердинанда Вішневського. До президії товариства увійшли Генрик Раух, Еміл Шайер, Ян Ліс, а до ревізійної комісії – Кароль Хіловський, Гелена Майер, Михайлина Зелінська.

Товариство звернулось до магістрату через те, що корів ведуть по ожеледиці на ярмарок. Незадоволення викликали торгівців коней, які не підготовували тварин на ярмарках, а також жорстоке поводження з кіньми при їх використанні на лісогосподарських роботах. Було вирішено організувати велику годівницю по вул. Липовій близько парку. З гордістю відмічалось, що

³³ Stanisławowskie okręg. Towarz. ochrony zwierząt // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 9-10. – S. 122-124.

Станиславівський осередок товариства, який нараховував 445 членів, після Львівського є найбільшим у Галичині³⁴.

На думку керівництва Галицького товариства охорони тварин найкращі осередки товариства Галичині були у Львові, Кракові та Станиславові³⁵. Окремо роботу Станиславівського осередку було відзначено на з'їзді у Львові в 1913 році³⁶.

У 1913 році статус почесного члена Станиславівського товариства охорони тварин отримав керівник Галицького товариства охорони тварин Адольф Мусіл³⁷.

З розпадом Австро-Угорської імперії після Першої світової війни у Галичині припиняють діяльність громадські організації, які діяли в імперії, і їхнє місце посідають аналогічні організації. 1 червня 1927 року у Другій Речі Посполитій організовано спілку під назвою «Польська ліга друзів тварин», яка видавала часопис «Світ тварин». У 1928 році у Станиславові було закладено філію товариства, яка нараховувала всього 40 членів. Керівником товариства став Рудольф Вогель, Казимир Літинський і Софія Мігоцька – заступниками керівника. Членами товариства були Т. Бачинський, доктор Станіслав Бергнер, Яніна Яворська, Калмукова, С. Кіровський, Міхал Лісевич, Еміль Шафер, А.

³⁴ *Walne Zgromadzenie. Stanisławowskiego Towarzystwa ochrony zwierząt. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 3-4. – S. 25-26.*

³⁵ *Policzmy się. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1911. – № 4. – S. 55.*

³⁶ *Walne Zgromadzenie G.T.O.Z. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 5-6. – S. 38-39.*

³⁷ *Wiadomość osobista. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1913. – № 1-2. – S. 16.*

Сікорський, Марія Соколовська, Цензова, Марія Вішньовська. У 30-х роках ХХ ст. у Станиславівському воєводстві існували два притулки для бродячих тварин, а саме: у Станиславові та Коломиї.³⁸

Тож можна стверджувати, що у Станиславові кінця ХІХ – початку ХХ ст. у місцевої громади були проблеми щодо гуманного ставлення до свійських тварин. Проте, й існували добрі традиції в організації громадських організацій, які ставили за мету культивування гуманного ставлення до тварин.

³⁸ Ilustrowany kalędarz jubieleuszowy „Przyjaciela zwierząt” (r.1880) na rok 1931 /pod red. T. Sas-Jaworskiego. – W-wa: T-wo opieki nad zwierzętami RZPlitej Polskiej, 1931. – S.35-36.